

Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку

можливих типів комунікації: текстової, усного мовлення, графічних, зображальних, звукових, музичних можливостей комп'ютера в інтерактивному режимі» [1, с. 166]. Для традиційних медіа провідну роль у процесі передачі інформації науковці відводять текстовій складовій. Аудіо та відеоматеріали за рівнем інформаційного впливу поступаються можливостям письма, яке зберігає свій статус точного та зручного джерела передачі інформації. Однак, вони апелюють до емоційної сфери, доповнюючи текстову складову. Такий розподіл дозволяє говорити про наявність своєрідної ієрархії медіа.

Підсумовуючи, зазначимо, що Інтернет-технології надають мережевим ЗМІ ряд переваг перед традиційними, а саме: оперативний доступ до інформації, можливість застосування різних кодів комунікації для донесення інформації, розширення якості та кількості інформації, залучення користувача до процесу формування контенту.

Література

1. Журналістика : словник-довідник / авт. - уклад. І.Л. Михайлин. - К. : Академвидав, 2013. - 320 с.
2. Потятиник Б. Інтернет-журналістика : навч. посіб / Б. Потятиник. - Львів : ПАІС, 2010. - 246 с.

УДК 811.161.2' 373.7-112

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПАРЕМІЙНИХ ЗООСЕМІЗМІВ В УКРАЇНСЬКИХ КАЗКАХ ПРО ТВАРИН

О.А. Крижко

*кандидат філологічних наук, доцент
(Бердянський державний університет)*

Витоки української національно-культурної символіки представників тваринного світу сягають первісної міфопоетичної свідомості, коли елемент анімалізму репродукувався, по-перше, з силами природи, по-друге, з людиною, яка вступала у контакт з цими силами природи, намагаючись знайти пояснення різним стихіям передусім через зв'язок із зооантропоморфними істотами, а по-третє, з божеством або духом-заступником даної тварини.

Поступовий перехід від міфопоетичного синкретичного мислення до диференційованого супроводжувався змінами етіологічного змісту міфів і легенд на повчальний їх характер, що сприяло становленню такого фольклорного жанру, як казка - спочатку чарівна за участі зооантропоморфних істот. Згодом десакралізація міфологічних персонажів при збереженні їх зооморфності стала передумовою виникнення казок про тварин, головними героями яких ставали вже власне звірі, птахи, риби, комахи, тощо, а їхні дії та поведінка - основними структурними елементами казкових сюжетів. Через втрату доміфологічних вірувань казки про тварин збагачуються соціально-побутовими мотивами.

Соціально-побутові сюжети виникали внаслідок інтерпретації практичного досвіду контактів людини й тварини, що мали місце в об'єктивній дійсності і були зафіксовані не тільки у великих фольклорних жанрах, а й компресовалися у стійких висловах, прислів'ях, фразеологізмах та власне зоосемізмах.

II Міжнародна науково-практична інтернет-конференція (25-26 квітня 2018 р., м. Бердянськ)

Дослідження міфологічної і фольклорної семантики зоосемізмів дають підстави стверджувати, що в основі переосмислення їх значень лежить, по-перше, протиставлення людини тварині, по-друге, їхнє порівняння, і по-третє, співвіднесення тварин з різними реаліями, суб'єктами, об'єктами тощо як реального, так і уявлюваного світів.

Усі фольклорні зоосемізми української мови, за допомогою яких характеризують якості й властивості людей, зазнали аксіологічних змін, адже значення всіх назв видів, родів або класів тварин, що слугують базою для подальшого переосмислення, не містять оцінної семи і є аксіологічно нейтральними. Аксіологічний компонент фольклорних зоосемізмів (казкових) представлений у метафорично переосмислених образно-номінативних і оцінних одиницях на позначення совісті, чесності, непідкупності, моралі, злочину, користі, наживи, нечесного прибутку, крадіжки, підлабузництва, відданості, щирості, ліні, що символізують як відповідні норми і стереотипи поведінки, так і відхилення, нехтування, недотримання цих етикетних форм, яке не зовсім відповідає моралі, нормам справедливості суспільно-побутового життя людей.

Паремійні зоосемізми дозволили здійснити кластерну таксономію тих одиниць, в яких вони вживаються, виконуючи основну смислову функцію. Антропоцентричні за своєю природою кластери паремійних одиниць із зоонімним компонентом семантики ґрунтуються на опозиційних тематичних парах та їх концептуально-семіотичних характеристиках, в основі яких лежать перехресні зв'язки з предметно-тематичними підкластерами паремій.

Аксіологічний кластер паремійних одиниць об'єднує ті одиниці, внутрішня форма яких співвідноситься з морально-етичними категоріями як абстрактними з семантикою добро і зло, правда-неправда, так і оцінно маркованою прагматичною сферою гарне - потворне, радість (задоволення) - сум, горе. Кластер паремійних одиниць з соціальним протиставленням свої / чужі має знаково-символічне навантаження, яке виражається в аксіологічній моделі Я-інший.

Осібні кластери становлять паремії, в яких заковано негативні / позитивні риси людини, її внутрішні та зовнішні якості, позитивне чи негативне ставлення до праці, її досвід, вміння-невміння і т.ін., врешті, соціальні та етнічні стереотипи уявлень, мислення, пізнання й оцінки довкілля.

Дослідники твердять [2], що паремійно найпродуктивнішими є зооніми *собака*, *вовк*, які можуть мати різко негативне або позитивне забарвлення. За допомогою цих зоосемізмів виражаються, порівнюються, протиставляються й оцінюються різні прикмети, риси, почуття (людські), ознаки тощо. Так, в українських пареміях зоонім *собака* виступає як вірний, злий, голодний, бідний, підневільний: *Життя вольне як собаці на прив'язі* або *На злого чоловіка і собака бреше*. Передусім зоосемізм *собака* має пейоративну оцінку і є перш за все символом злості, сердитості. Унаслідок основного інстинкту цієї тварини - гавкати, злитися - виникали різні казкові та фольклорні образи, а за сукупністю асоціацій щодо поведінки собаки і на основі соціально-побутового досвіду людини утворився фразеологізм *злий як собака*. У Словнику асоціативних означень іменників української мови [1] перше місце серед значень слова *собака* займає прикметник "злий". В українських казках про тварин *собака* є символом брехні та пліткарства і вживається у складі прислів'я *Люди - собаки, чого не набрежуть*. Негативну

Наука III тисячоліття: пошуки, проблеми, перспективи розвитку

конотацію у казках уособлює зоосемізм *собака* і в значенні підступності, нещирості, а також надзвичайно великої кількості (*Панів, як псів*).

Лексема *вовк* первісно означала „грабіжник, або той, що роздирає” [3, с. 411]. На основі цього значення додатково розвивалися й інші з урахуванням символіки та асоціацій, які викликала ця тварина. У зв'язку з цим зоосемізм *вовк* концептуалізується як: найгірший хижак - *Душить як вовк кобилу*; несправедливо звинувачена людина - *На вовка промовка, а москаль кобилу вкрав*; лихо, нещастя, біда - *Немає лісу без вовка, а села без лихого чоловіка* або *Не визивай вовка з лісу*; ненаситливість, зажерливість - *Вовкові барана з зубів не вирвати*; злодійкуватість - *Добрався, як вовк до кошари*; неминуча відплата - *Вовк ловить та й вовка піймають*; жвавність у винайденні здобичі - *Вовка ноги годують*; досвідченість - *Вовк старий не лізе до ями*; раптовість - *За вовка промовка, а він і тут*; невдячність - *З вовка годованого добра не буде*; спритність - *Вовка за ухо не втримать*; упертість - *Хто родився вовком, тому лисицею не бути*; безсоромність, лицемірство - *Позичив очі у сірка*.

Отже, тваринний світ є суттєвим репрезентантом української етнокультури, де лінгвістичний й етнологічний спектр опису є синкретичними, що зумовлюється тісним зв'язком мови з міфологічними, духовними, матеріальними, соціально-побутовими й загальнолюдськими цінностями.

Література

1. Бутенко М. П. Словник асоціативних означень іменників в українській мові / Бутенко М. П. - Львів : Вища школа, 1989. - 325 с.
2. Жуйкова М. В. Дещо про образ вовка в мовній картині світу білорусів / Жуйкова М. В. // Семантика мови і тексту : Зб. ст. VI Міжнародної наукової конференції. - Івано-Франківськ : Плай, 2000. - С. 194-197.
3. Етимологічний словник української мови / за ред. О. С. Мельничука. - К. : Наукова думка, 1982. - Т. 1. - 631 с.
4. Українські казки про тварин. - К.: Техніка, 2005. - 320 с.

ПРАЗНИКЪТ НА КИРИЛ И МЕТОДИЙ (по данни от възрожденския печат)

Лалка Иванова Денчева
Преподавател по български език
Министерство на образованието и науката
Република България

Празникът на Кирил и Методий е първият празник, който обединява българите по време на османското владичество и подпомага оформянето и укрепването на националното съзнание в продължителната и тежка борба за църковна независимост и особено в борбата за национална свобода. Можем да кажем, че 11 май е не само денят на Кирил и Методий, а е денят на самия български народ.

Заслуга за провъзгласяването и за популяризирането му като училищен и общонароден, имат братята Найденов и Константин Герови. През 1851 г. в Пловдив